

Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi Respublika Xatirə Kitabı redaksiyası ilə "Bakı-xəbər" qəzetinin birgə layihəsi əsasında "Şəhidlər ölməz, Vətən bölünməz" seriyasından "İgid ömrü" adlı növbəti kitabı çapa hazırlayıq. Kitab Azərbaycan Milli Qəhrəmanı Füzuli Salah oğlu Rüstəmovun vətənpərvərlik nişanları, həyat, döyüş, qəhrəmanlıq yollarından bəhs etdiyi

(on üçüncü yazı)

(Əvvəli ötən saylarımızda) Hacı Atakişi Atakişiyev: "Xocalıda "qələbə müjdəçisi" kimi tanınırdı Füzuli"

- Atakişi müəllim, bəs qeyd etdiyiniz o dörd ili Xocalı necə tab gətirmişdi Xankəndi ilə Əsgəranın arasında?

- Camaatın, əsasən də Füzuli kimi igid oğulların sayəsində. Xocalı ətrafında qeyd etdiyim həlqə daralana qədər bu qoçaq oğullar silah-sursatın da, yeri düşdükcə ərzağın, geyimin bir hissəsini də Ağdamdan gizli yollarla at yükü ilə gətirirdilər. Heç ermənilər bilmirdi ki, biz Ağdamla necə əlaqələnirik. Amma vəziyyət gündən-günə pisləşməyə doğru gedirdi. Mənsə başa düşürdüm ki, Xocalı işğal olunsada daha biz Qarabağla üzlüşəsi olacaşıq. Ona görə də teleqraflarda bildirirdim ki, Xocalı getdisə Dağlıq Qarabağ getdi, Dağlıq Qarabağ getdisə Azərbaycan getdi, başqa sözlə, müharibəni uduzduq. Həyəcan siqnalı idi bu. Həm də Xocalının içərisini bilən, gününün-güzəranının şahidi kimi yazırdım bunları. Üstəlik təbii ki, faciənin bir addımlığında olduğumuzu dərk eləyən, ürəyi yanan bir azərbaycanlı kimi yazırdım.

Sanki itmiş nəyisə tapıla biləcəyəm kimi həyəcanla soruşuram:

- Sizə cavab vermədilər?

- Əvvəlki teleqramlara cavab verdilər. Vəziyyəti dərinədən öyrənmək üçün mənə çağırırdılar Bakıya - respublika prokurorluğuna. Gəlib-qayıtmağım iki-üç gün çəkdi. Burda mənə bir neçə şey, o cümlədən avtomat gülləsi-filan da verdilər aparmağa ora - idarəyə. Bunları da götürüb gəldim Ağdama. Gördüm Ağdamdan getməyə yol tamamilə bağlanmış bu bir-iki gündə. Əsgərəndən yolu bağlayıblar. Telefonla Xocalı icra hakimiyyətinin o zamanı başçısı Elman müəllimlə danışırdım. Dedi üstündəki "yükü" gecəylə götür gəl bura. Gəldim. Elman mənə dedi Atakişi, mən yerli adamam, bu camaatın da dilini yaxşı bilirəm, mən qalım burda, sən get otur Ağdamda, vəziyyət çox çətinləşib, belə getsə bizi qıracaqlar. Mən gəldim Ağdama. Oturdum qərgahda. Başladım işimi davam etdirməyə.

fərqli idi, eyni deyildi, amma biz Əliflə, Füzuli ilə, Sərvərlə və digərləri ilə elə qardaşlaşmışdıq ki..."

Artıq yaşlanmış sabiq prokuror bu sözləri deyəndə göz yaşlarına boğulur. Ömrünün böyük bir hissə-

gətirməyə. Dəhşətli mən-zərə yarandı. Biri qardaşını axtarır, biri atasını, biri arvadını, qızını. Mən isə tək-tənha qalmışam ortada...hamını axtarıram. Əslində Xocalıda da bu vəziyyətdəydim. Ona görə

at təşvişə düşdü. Bir var müharibə edib, düşmənlə savaşıb öləsən, bir də var əliyalın, dinc şəkildə düşmənlə gülləsinə tuş gələsən. Gördüm ki, bir yandan qradların, qranatamotların atəşi, bir yan-

gün onlar mənə bir yerdə oldular.

Füzulini soraqladım. Dedilər dünyasını dəyişdi. Apardılar Tərtərə dəfn eləməyə. Mən də öz "NIVA" xidməti maşınımla getdim ora hüzür məclisinə. Xeyli adam var idi. Tanışlardan heç kimi görə bilmədim. Görünür, ya başqa vaxtı gəlmişdilər, ya da ki, hamının başı özünə, öz ölüsünə, yaralısına qarışdığından həmin vədə orda yox idilər. Oturdum, başsağlığı verdim qayıtdım.

Qəhrəmanlığı dastana çevrilən Füzuli!

Atakişi müəllimlə söhbətimiz çox maraqlı və ibarətəmiz məcrada yekunlaşdı. İllərin təcrübəsini yaddaşında yaşadan sabiq prokuror mərhum atasından FÜZULİ QƏHRƏMANLIĞINA da işıq tutacaq bir misal söylədi: "İgidin mayası ağıldı. İgidi ağılı, düşüncə idarə eləməli idi. Ümumiyyətlə, igidlik ağılın hesabına yaranır, özünü doğruldur, həyata vəsiqə alır. Atamın sözlərini Füzuliyə də aid edərdim. O, Xocalıda nə qədər təkbaşına və ya ümumi proseslərdə iştirak etmişdi, ağılının gücü ilə həmişə ancaq qələbə qazanmışdı. Bir növ Xocalıda "qələbə müjdəçisi" kimi tanınırdı Füzuli. Ondan bütün gözləntilər hamı tərəfindən ancaq qələbəyə hesablanırdı. Ayrı bir şey heç kəsin ağılına gəlməzdi o zamanlar".

Əziz oxucular! Bu fikrin fonunda Xocalı qətliamının nə qədər ağır, doğrudan da "əsrin faciəsi" olduğu bir daha aydınlaşır. Xocalı qətliamının ağırlığına, dəhşətliyinə fikir verin ki, belə bir ağılı yiyəsi də ondan xilas ola bilmədi. Bu qətliam xalqımızın belə bir qəhrəman oğlunu, həmçinin yeganə bacının yeganə qardaşını da əlimizdən aldı. Çünki ermənilər nə döyüşü döyüş kimi aparırdılar, nə də elə indiki kimi dinc əhaliyə, o cümlədən arvad-uşağa, qocalara aman verirdilər. Bu onların murdar xislətindən irəli gəlirdi. Füzuli də elə dinc insanların - qardaşsaqda məşələyə səpələnmiş, amansız düşmənlə üz-üzə qalmış xocalılıların harayına yetmək üçün özünü qurban verdi. Özünün planlaşdırdığı əməliyyatların heç birində düşməni onu nəinki aradan götürə, heç həndəverinə də gələ bilməmişdi. Allah onu - məharəti, qoçaqlığı, insanpərvərliyi, nəhayət tarixin yaddaşında qəhrəmanlığı dastana çevrilən Füzuli qardaşımızı qəni-qəni rəhmət eləsin!

(ardı var)
Nəzirməmməd ZÖHRABLI
jurnalist-publisist

İgid ömrü

- Vertolyotla gəldiniz...
- Bəli, vertolyotla. Başqa variant qalmamışdı.
- Ağdamda nə baş verdi?

Ağdamda qərgahda o vaxtkı Meşə təsərrüfatı naziri Musa Məmmədov rəhbərlik edirdi. Gəldim ki, qərgahı qaydaya salırlar. İclas olacaq, Müdafiə naziri Rəhim Qaziyev də, Fəhmin Hacıyev də iclasda iştirak edəcəklər. İclas keçirildi. Bu iclasda dedim Rəhim, sən xalq düşməni-sən, Xocalıya kömək etmək lazımdı, Xocalı kömək gözləyir, ancaq bu köməyi görmür, Xocalı getse səni güllələyəcəm. Nə danışırımsa, hamısı qəzetlərdə bir-bir çap olunub. Rəhim Qaziyev qayıtdı dedi ki, düzdü prokurorluq böyük orqandı, amma bunun hərbiyə nə aidiyyəti var. Bu sözü Xocalıda olarkən Ağdamda əlaqə saxladığım səhiyyə naziri də mənə demişdi. Onu da söymüşdüm. Bu danışdıqlarım hamısı var qəzetlərdə. Səhiyyə naziri çıxdı qaçdı.

Amma bir dəfə də Xocalıda olarkən Rəhim Qaziyevlə telefonla danışmışdım. Demişdim kömək göndərin. O zaman bizi eşidib, ya vəziyyəti qiymətləndirib ölümündən sonra Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adını almış, rəhmətlik Aqil Quliyevi 21 nəfərlə göndərmişdi. Onlar da şəhid oldular. Allah rəhmət eləsin onlara da, Füzuliyə də, cəmiyyəni şəhidlərimizə də!

"Özbaşına gəlmədim, mənə Allah göndərdi"
"Xocalılar haqqında, Füzuli Rüstəmov haqqında nə deyim?! Bu dünyada hər bir kəsin əzizi var, qardaşları var, əziz qardaşları var. Mən Xocalıda bax belə əziz qardaşlarımı itirdim. Baxmayaraq ki, o zaman bu insanların hər biri ilə ictimai statuslarımla

sini rəsmi qulluqda keçirməyi belə Atakişi müəllimi kövrəlməkdən saxlaya bilmir bu yerdə... Onu düşüdüüyü durumdan çıxartmaq üçün tez-tələsik soruşuram:

- Çətin günlər doğma-laşdırıbmış sizləri yəqin, Atakişi müəllim?

- Əlbəttə. Həm çətin günlər idi, həm də artıq axı hamımızın ürəyimiz partlamaq həddinə gəlib çatmışdı. Kömək gəlmir, ümid kəsilir, insan psixoloji baxımdan da özünü idarə eləməkdə çətinlik çəkir belə məqamlarda. Bağrım çatlayırdı.

- Füzulinin də şəhid olduğu Xocalı qətliamı gecəsi haqqında danışın...

- O zaman qeyd etdiyim kimi mən Ağdamda fəaliyyət göstərirdim. Gecə vaxtı xəbər verdilər ki, hücum başladı. Götürüb zəng elədim Rəhim Qaziyevə, digərlərinə. Rəhim cavab vermədi telefona. Başqa kimsə də cavab vermədi telefonlara...

- Bakını yığırınsınız...
- Hər yeri. Cavab çıxmırdı. Başladılar meyitləri

rəhmətlik Şöhrət (Xocalı İcra Hakimiyyətinin birinci müavini, şəhid Şöhrət Həsənov - N.Z.) mənə demişdi ki, "əyə qardaş, sən yiyən yoxdu, burda gör səndən başqa Xocalıda olmayan azərbaycanlı var?!". Dayanmışıq bu müsibətin içində: Musa Məmmədov, Ağdamın deputatı Tamerlan Qarayev, bir də mən. İmişliden (İmişli rayonunun Bəcirəvan kəndi həmsöhbətimin doğulub boya-başa çatdığı kənddir - N.Z.) qardaşım gəlib mənə arımdıca yeddi gün qalmışdı Ağdamda, bu yeddi gündə mənə görüşə bilməmişdim. Birdən Tamerlan Qarayevə təklif elədim ki, gəlin bu qərgahdan çıxmaq, ya gedib icra hakimiyyətinə, ya da evlərin birində oturmaq. Musa Məmmədov dedi ki, O, əvvəlcə razılaşmadı, nə isə razı saldıq onu da birtəhər. Mən buna Allahın qisməti, qəzavü-qəder deyərdim, elə biz qapıdan çıxan kimi qərgahın binasını "qrad"la vurdular. Binanın yarısı dağıldı. Bunu gören cama-